

Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

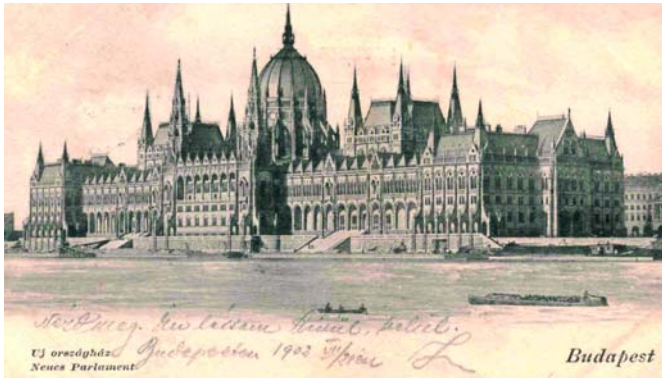
XII. évfolyam 3. szám

Ingyenes

2009. július

Az Országház és tervezője

Emléktábla és utca őrzi nevét

Korabeli képeslap (1902)

Egy tekintélyes ékszerész fiaként, 170 éve, 1839. október 20-án, Budapesten született a magyar építőművészet egyik legjelentősebb alakja, Steindl Imre. Elemi és középiskoláit az akkori Pesten, a műegyetemet Budán végezte. Húsz éves korában a bécsi képzőművészeti akadémia-ra megy. 1869-ben helyettes tanára, majd 1870-től nyilvános rendes tanára a műegyetemnek. Építőművesi munkájának csúcsa az Országház épülete volt.

Szerény, de szókimondó, példás munkabírású emberként ismerték. A nyilvánosságot nem szerette, a dicséreteket elhárította. Keveset írtak róla életében, annál többet halála után, ki érdemeiről, ki alkotásainak hibáiról.

Vörösmarty Mihály panaszként így „énekelt” már 1846-ban: „A hazának nincsen háza!” A magyar országgyűlés helye 1848-ig Pozsonyban volt. A forradalom (Folytatása a 3. oldalon.)

Van új a föld alatt

Az Aquincumi Múzeum szezonnyitója

Április 15-én tartotta az Aquincumi Múzeum a hagyományos szezonnyitóját. Ezzel egy időben nyílt meg új időszaki kiállítása „Van új a föld alatt...” címmel, amely válogatást adott a 2008. év legszebb budapesti ásatási leleteiből.

Az elmúlt évben csaknem félszáz régészeti ásatást és több mint száz régészeti megfigyelést végeztek a főváros területén, különféle beruházásokhoz kapcsolódóan. A most bemutatott tárgyak a főváros történeté-

nek az őskortól kezdődő, a római foglалás időszakán keresztül egészen a népvándorlás korig tartó, több mint hétezer évét ölelik fel. Közel 180 000 újonnan előkerült tárgyból válogatták a bemutatott anyagát a múzeum régészei. Kiállításuk rendezője, Láng Orsolya kronológiai sorrendbe állította és konkrét helyszínekhez kapcsolta a bemutatott leletanyagot: őskori épületmaradványok (III. kerület, Nánási út), késő bronzkori tárgyak (Folytatása a 4. oldalon.)

Jobb oldalt a Nánási útnál talált festett és karcolt fémtálka

Remény és bizalom

Egyháztörténeti kiállítás a Ferencvárosban

A terem közepén katolikus kegytárgyakat helyeztek el

A Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményben június 12-én nyitotta meg az Örökimádás templom igazgatója, Szeidel Péter a Remény és bizalom az Oltáriszentségben című kiállítást. A december közepéig látogatható tárlat kettős jubileumról emlékezett meg: az Örökimádás templomot 1908-ban szentelték fel, a Központi Oltáregyesületet 1859-ben hozták létre. A Belgiumban, 1848-ban alakult Oltáregyesület hazai szervezetének célja az Oltá-

riszentség tiszteletének támogatása és a szegény templomok oltárainak díszítése, egyházi felszerelésük gyarapítása volt. Az Oltáregyesület „szárnyai” alatt hozták létre 1912-ben az Eucharisztikus Szövetséget. 1942-ben Magyarországon közel ezer Oltáregyesület működött, mintegy százezer taggal. Az Üllői út 75-77. szám alatt Aigner Sándor terve alapján neogót stílusban felépített Örökimádás templom, valamint a két ol- (Folytatása a 15. oldalon.)

Székesfővárosi vízjel (Péterfalvai Papírgyár, 1911)

Egy érdekes területről, a hazai vízjelekről kaptunk részletes tájékoztatást Budapest Főváros Levéltára első emeleti kiállítótermébe látogatva. Május 8-án *Pelbárt Jenő* filigranológus, festő- és grafikusművész gyűjteményéből Fedezzük fel a vízjelek világát címmel nyílt meg itt kiállítás. A levéltár vezetője, *Á. Varga László* főigazgató a magyarországi papírok vízjeleit bemutató tárlat megnyitására hangsúlyozta is, hogy ez a kiállítás kivételesen nem a levéltárosok munkáját dicséri. Egyben utalt a vízjelkutatás alapjára, a papírokkal fog-

A vízjelek világa

Kiállítás a fővárosi levéltárban

lalkozó történeti segéd tudományra (papírológia).

Kérdésként vehető fel, hogy miért fontos számunkra a vízjelek ismerete. Ezek mindenkor az információt hordozó papír elsődleges meghatározói. Segítségével meg lehet állapítani, azonosítani és határozni a papír korát, készítőjét (papír- és vízjelkészítő mester), a készítés helyét (papírmalom vagy gyár), típusát és technikáját (merített vagy gépi), fajtáját (író, nyomó, egyéb), méretét, rajzolatát és eredetiségét.

A Magyar Papír- és Vízjel-történeti Társaság elnöke, *Pelbárt Jenő* a papírkészítés történetét vázolván – az ie. 1400-as évek Kínájától napjainkig – utalt az első európai vízjel (1282, görögkereszt) megjelenésére, az ismert első magyar vízjel (lőcsei mancsos kettős kereszt) felbukkanására. Harminc éve foglalkozik a vízjelek ku-

tatásával. Elmondása alapján a 190 egykori magyar papírmalom mintegy 1,2 millió vízjelet használt, ebből 12 ezer van összegyűjtve. A rendszerváltáskor 16 papírgyár működött, ma csupán kettő van az országban.

A magyar papírhasználat 700 éves jubileuma 2010-ben lesz. Ekkorra tervezik a magyar digitális vízjelbank elkészítését, internetes közzétételét – így közkinccsé válik „vízjeltárunk”. A fővá-

Pelbárt Jenő a papírkészítés történetét vázolta fel

rosi levéltár kiállítása augusztus 7-ig látogatható.

gábrriel

A vízjelek, a papír legjobb meghatározói

Görög Örökség

Görög Ortodox diaszpóra Magyarországon

Magyarország épített örökségének és műkincseinek gazdagsága közismert és elismert. A múltba visszpillantva ennek megteremtésében jelentős szerepet játszott az a bevándorló görög népcsoport is, melyet az utókor az ún. első görög diaszpóráként ismer.

A 17. század végén, a 18. század elején nagyobb számban betelepülő görögök a török hódoltság utáni újjáépítésben, újjáéledésben meghatározó szerephez jutottak. A vállalkozó szellemű és a kockázattól sem visszariadó görögség a reformkori fellendülés meghatározó mecénásává vált: támogatták – többek között – a Lánchíd meg-

építését, a Ludovica és a Magyar Tudományos Akadémia létrehozását. Egyházi, képzőművészeti és irodalmi hagyatékuk ma is egyedülálló a régióban.

A Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában megrendezésre kerülő nagyszabású kiállítás háromszáz négyzetméteren több mint kétszázötven értékes műtárgy felvonultatásával az első magyarországi görög diaszpóra kulturális, szellemi, egyházi és tárgyi emlé-

keit mutatja be. Olyan közismert épületekkel, műemlékekkel és műkincsekkel találkozhat a látogató, amelyekről korábban talán nem is sejtette, hogy a hazai görögség neves vagy névtelen személyeihez fűződik. A gazdag emléktanyagban – a közgyűjteményeknek, egyházi gyűjteményeknek és nagyvonalú magángyűjtőknek köszönhetően – sok olyan féltve őrzött műtárgy is megjelenik, amely mind- eddig nem került a nagyközönség elé.

A görögök máig élő hagyatékát bemutató, július 5-ig látogatható hiánypótló tárlat nemcsak a hazai, hanem a külföldi múzeumbáratokat is vonzza. A kiállítás-hoz igényes kivitelű, több nyelvű katalógus is készült.

Forrás: www.btm.hu

Belvárosi Helytörténeti Klub

Az Aranytízben (V. kerület, Arany János u. 10.) működő Belvárosi Helytörténeti Klub néhai elnökéről, a 100 évvel ezelőtt született Gerő László (1909–1995) építészről emlékeztek meg május 28-án a közművelődési centrum Leonardo termében. A megemlékezést bevezette egykori pályatársa, *Dragonits Tamás* Ybl-díjas építész. Ugyanitt, és szintén a helytörténeti klub szervezésében valósult meg június 25-én Gáll Imre kultúrmérnököt, a budapesti hidak kutatóját és munkásságát bemutató előadás

Az Országház és tervezője

• folytatás az első oldalról

győzelme után – 1866-ig – Pest több közintézménye is helyet adott az országgyűlésnek, a felső ház üléseinek, a pesti Vigadó (Re-dout), a Nemzeti Múzeum, stb. Épült közben a Sándor utcában az „országház”. A mai Bródy Sándor utca 8. szám alatti mai Olasz Intézet, mint az Országház épülete, 1866 és 1906 közötti időben biztosította az országgyűlések „ideiglenes” helyét.

kapott – egyenlő – első díjat: Steindl Imre; Hauszmann Alajos; Schickedanz Albert és Freund Vilmos; Wagner Ottó, Kallina Mór és Bernd Rpl. a pesti Vigadó (Re-dout), a Nemzeti Múzeum, stb. Épült közben a Sándor utcában az „országház”. A mai Bródy Sándor utca 8. szám alatti mai Olasz Intézet, mint az Országház épülete, 1866 és 1906 közötti időben biztosította az országgyűlések „ideiglenes” helyét.

A főrendi házé az északi, a képviselőházé a déli szárny.

A képviselőház terme (Képeslap, 1910 körül)

Az 1880. évi LVIII. törvény rendelte el egy „országháza” építését. A pályázat benyújtási határidejéig, 1883. februárjáig 19 pályázat érkezett. Közülük négy pályamű tervező építésze(i)

A 4-4 toronnyal díszített épületrészeket művészi szintű impozáns kupolás csarnok fogja össze – felhasználva a gótika, a neogótika, az eklektika, a barokk és a reneszánsz stílusjegyeit. Az

Országházi tárgyaló (Képeslap, 1910 körül)

egész épület egy összefüggő beton alapon áll.

Az Országházhoz 1000 ember munkáját, 40 millió téglát, félmillió díszkővet, 40 kiló aranyat használtak fel. Az épület 268 m hosszú, 123 m széles és 96 m magas. 27 kapuja, 29 lépcsőháza van, több mint 240 szobor díszíti.

Az épület megnyitását az 1896-os millenniumi évre tervezték, ami pénzügyi és

kivitelezési gondok miatt nem valósult meg. Steindl Imre fő művét teljes szépségében nem is láthatta, 1902-ben meghalt, az Országházat „csak” 1904-ben avatták fel.

A neves építész munkáját saját korában is több rangos kitüntetéssel ismerték el. Napjainkban az V. kerületben utcanév és emléktábla is őrzi emlékét.

Gavlik István

A lépcsőház (Képeslap, 1910 körül)

múltja és jelene című, augusztus 20-ig látogatható időszak kiállítás. Ezen az estén nyitotta meg ajtaját a Renée Café, az Erdős Renée Ház Múzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem múzeumi kávézója. A Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény programján résztvevők régi archív fotóval díszített képeslapot küldhettek barátaiknak a kerületi gyűjtemény múzeumi éjszakájáról. A Pesterzsébeti Múzeumban reneszánsz táncost, olasz dalest, tűzsonglór bemuta-

tó... várta a látogatókat. Népzene (X. Tabáni Nemzetközi Népzenei Fesztivál) és Virág Benedek emlékére alapozta programját a Tabáni Helytörténeti Gyűjtemény és Dokumentációs Központ. A XVIII. kerületi Pedagógiai és Helytörténeti Gyűjtemény Egy nyári este a 19. század végi villatelepen című programsorozata keretében az egykori Hofherr villa hátsó verandáján Fedák Sári, a primadonna Pestszentlőrincen című időszak kiállítását mutatta be.

Múzeumok éjszakája a kerületekben

Kiállítások megnyitása, változatos programok

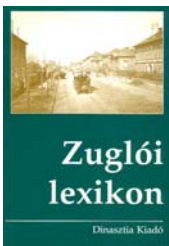
Hét fővárosi kerületi közgyűjteményünk színes programmal vett részt a június 20-i Múzeumok Éjszakáján. A több mint egy évszázada

működő óbudai mozik történetét és hangulatát mutatta be a megújult Óbudai Múzeum ekkor megnyitott első időszak kiállítása, 105 éves a mozi Óbudán címmel. Az Angyalföldi Helytörténeti Gyűjteményben szintén a Múzeumok Éjszakáján nyílt meg a Mit takar a falvédő? – A feliratos falvédők

Herminamező Polgári Köre

Szabó Bendegúz Helytörténeti Csoport

Az egyesületet az 1990-es évek elején a Herminamezőn lakó lokálpatrióták alapították lakóhelyük kulturális értékeinek megismertetése és megvédése érdekében. Felléptek a villanegyedet beépítésekkel túlszűfolni akaró emberekkel és cégekkel szemben. Feladatuknak tekintették a városrész történetének feldolgozását, jelesebb házainak fényképen való megörökítését, a város-

részt érintő dokumentumok, könyvek, iratok gyűjtését, feldolgozását és publikálását.

A Herminamező 150 éves jubileumán, 1992-ben egy emléktábla avatásával, a Mezőgazdasági Múzeumban egy fotó és dokumentumkiállítással, egy reprint és egy helytörténeti kiadvány (Herminamező) megjelentetésével hívták fel magukra a figyelmet.

Minden évben számos előadás, a városligeti „Fuit” sírkő helyreállítása – a Martinovics-per védőügyvédje, T. Horváth Jakab síremléke – megkoszorúzása, a Hermina kápolna orgonájának rekonstrukciója, alkalmanként emléktábla avatása, helytörténeti füzetek (Zuglói füzetek) megjelentetése, később évente négy alkalommal a Zuglói Helytörténeti Műhely füzet sorozat kiadása, a Zuglói lexikon... jelzik eredményes munkájukat.

2004 októberétől a néhai Kassák Klub tetőterében működő Zuglói Helytörténeti Műhelyben van szék-

helyük. Új helyükön egybefonódott tevékenységük a kerület helytörténeti intézményével – közös előadások, kiállítások jelzik az eredményes együttműködést, az önkormányzati intézmény és a civil egyesület példamutató összefogását. 2005-től Herminamező Polgári Köre Szabó Bendegúz helytörténeti csoportja néven működve folytatják évente ismétlődő programjaikat (Városligeti szezonnyitó, Bartl-emléktábla koszorúzása), emléktábla avatásaikat (pl. Latinovits Emléktábla), helytörténeti kiadványozási tevékenységüket.

Van új a föld alatt

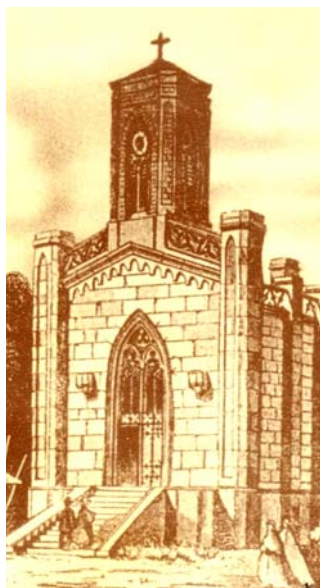
• folytatás az első oldalról

urnatemető (III. kerület, Királyok útja), Árpád-kori település a Hajógyári-sziget déli részén, albertfalvi római katonai tábor védművei, késő római épületegyüttes a Csúcshegy lejtőjén...

Tárlatuk idei szenzációja az aquincumi polgár város területén, a Szentendrei út és a Keled utca sarkán talált színes mozaikpadló-részlet volt, amelyhez hasonló a fővárosban 25 éve nem találtak kutatók. Emellett frissen előkerült és már restaurált falfestmények, kerámiaedények, ékszerek, egyéb használati tárgyak ismét bizonyítják, hogy „van új a föld alatt”. A régészeti feltárások minden évben tartogatnak meglepetéseket a szakma és a nagyközönség számára egyaránt. Tárlatuk október 31-ig látogatható.

Mozaikpadló részlet

Korabeli metszet részlete a kápolnáról (1854)

Hild József tervei alapján 1842 és 1854 között a Városliget keleti oldalán, a Hermina sétányon (Herminen Weg – ma Hermina út) épített Hermina kápolna József nádor második házasságából született lánya, az 1842-ben elhunyt, karitatív tevékenysége miatt közszeretnek örvendő Hermina Amália Mária főhercegnő emléket őrzi. A közadakozásból létesült, neogótikus (és neoreneszánsz) stílusú kápolna környéke a később apácák közé vonult főhercegnő egyik kedvelt sétahelye volt.

Hermina kápolna

Zugló legöregebb műemlék temploma

Felszentelésén, 1856 szeptemberében Liszt Ferenc vezényelte az erre az alkalomra írt Vocál-miséjét. Ezen az ünnepélyen a Habsburg dinasztia egyetlen tagja sem vett részt, ezáltal is üzenve a „lázadó” magyarság felé. A kápolna az 1930-as évek végéig – a Kassai téri templom felszenteléséig – plébániatemplom volt.

Később tönkrement orgonáját a Herminamező Polgári Köre restauráltatta. Ennek köszönhetően a vasárnaponként, 11 órakor kez-

dődő szentmiséken nem csupán a kis templomocska varázslatos belsejét lehet megcsodálni, de orgonájának hangját is hallhatjuk a kiváló akusztikájú térben, a Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrend magyarországi székhelyén.

Oltárképéről mai is Hermina főhercegnő arca tekint le a kápolnába látogatókra. Róla kapta nevét a Városliget, a Thököly út, a Nagy Lajos király útja és a vasútvonal által körülhatárolt terület, a Herminamező.

Felszentelésén Liszt Ferenc vezényelte Vocál-miséjét

Fiumei emlék

Az Országos Széchenyi Könyvtár VI. emeleti Corvina kiállítótermeiben május 8-án nyitották meg a Fiume magyar emlékezete című kiállítást – a tárlat anyagát *Skultéty Csaba* gyűjteménye alkotja. A gyűjtő publicista, korábban külpolitikai szerkesztő a Szabad Európa Rádióban. A rendszerváltáskor hazatelepelve első kiállításán – 1998 májusában – Nyugaton gyűjtött hungaricum-anyagát mutatta be ugyanitt: Pest, Buda és Óbu-

da egyesítésének 125. évfordulóján 125 metszetet és más városképet a könyvnyomtatás kezdetétől 1848-ig, ez volt kiállítási tárgyainak egyik fele. A másikat kódex, történelmi kézirat, könyv, röpirat, újság és más nyomtatvány alkotta. Azt a tárlatot is Sólyom László, akkor a magyar alkotmánybíróság elnöke, nyitotta meg.

A most bemutatásra kerülő anyag Fiume magyar korszakát öleli fel, a legrégebbi metszettől és az első fiumei részvénytől kezdve a többnyelvű város minden vonatkozásáig. A kiállításról készült rangos katalógus bevezető szövege – a köztársasági elnök, Fiume város polgármestere, a gyűjtő bemutatkozó sorai és a történelmi háttér-kronológia – háromnyelvű (magyar, horvát, olasz).

Tárgyai között érdekes relikviák vannak: a magyar

Fiume magyar emlékezete

Tárlat a budai Várban

tengerészeti akadémia tisztjei és altisztjei egy-egy avatásukkor kapott dísztőre, az angol flotta látogatásakor Fiume városának adott díszkard, további díszkard az államfőnök kitüntetéséhez kapcsolódva.

Kéziratai közül kiemelkedik a József nádor utasítására kidolgozott négykötetes munka, 1831-ből a Károlyváros–Fiume közötti országút megépítésére. Ugyancsak kéziratos díszalbum 1905-ből az „Adria” hajózási társaság igazgatójának anyaga, több oldalon vezető személyiségek aláírásával.

Többnyelvű könyvek, városképek, úti és hajózási kiadványok egész sora tárul elénk, a kezdetektől 1918-ig. Nem hiányoznak a kulturális élet kiadványai sem: iskolai közlemények, kétnyelvű, magyar-olasz bizonyítványok, magyar színielőadások hirdetőművei, meghívók. Az iparvállalatok sze-

repét kiadványai, részvényeik, üzleti elszámolásaik jelzik. Megismerkedhetünk a kikötő szerepével, egyes évek áruforgalmával, a Fiumén átmenő magyar kivándorlással. A hatósági nyomtatványok között a triestzi kormányzó proklamációja Bonaparte tábornok alpesi betörésekor a „magyar tengerpart védelmére” hív. Helyi vállalatok, cégek reklámjai, számlái, számlacédulái is feltűnnek. A kikötő jelentőségét hajómenetrend, fiumei hajójegy, körhajózási és egyéb turisztikai prospektus jelzi.

A magyar korszak áttekintését lezárja D’Annunzio olasz szabadcsapat-parancsnok mintegy 12 proklamációja és egy kisebb anyag a magyar Fiume utóéletéből. A gyűjtemény mintegy 350 tételből és külön 300 képes- és levelezőlappal áll.

S. Cs.

Az 1848–49. évi forradalom és szabadságharc 160. évfordulójára emlékeztet a *Hazaért – Szabadságért* címmel jelent meg a Grund Klubhálózat kiadásában *Tóth József* jelvénytulajdonos túrafüzete, amely egy sorozat része. Utolsó füzetük 2007-ben gróf Batthyány

Hazaért – Szabadságért

Túrafüzet a '48-as emlékhelyekről

Lajos Kárpát-medencei emlékhelyeivel foglalkozott.

Túramozgalmuk célja azoknak az emlékhelyeknek a bemutatása, amelyek kötének az egykori eseményekhez. Az érintett 120 hazai és 88 határon túli színhely között országosan ismertek és „helyi” jelentőségűek, vagy már lassan feledésbe merülők egyaránt szerepelnek.

Az emlékhelyekről megyei illetve országonkénti csoportosításban rövid ismertetések is olvashatók, amelyeket a helyszínen ki lehet majd egészíteni rajzzal, fotóval, bélyeg, matrica, stb. illusztrálásával, túranaplóvá

bővítve. A tájékozódást segíti a füzet közepén a Magyar Királyság 1847. évi színes térképe.

A túramozgásban részt vehet minden hazai és külföldi érdeklődő, a részvétel nincs időhöz kötve. Az emlékhelyek felkeresését a jelvénytulajdonos túramozgalmak szokott módján a helyszínen igazolni kell egy intézmény bélyegzőjével.

Minden emlékhely felkereséséért 1 pont jár. A túrák során lehetőség van újabb emlékhelyek felfedezésére, melyek a füzetben nem szerepelnek. Az ezekről készített rövid ismertetésekért 2 pont a jutalom. Legalább

20 pont összegyűjtése után a résztvevők elismerő emléklapot kapnak.

Kirándulásaink alkalmával hasznos segítőnk lehet ez a kis zsebkönyv, melyet fel lehet használni ismeretterjesztő segédanyagként helytörténeti klubfoglalkozásokon, tanórákon, stb.

Túravezetőknek, pedagógusoknak és mindazoknak ajánljuk, aki érdeklődnek viharos történelmünk e dicső korszaka iránt.

A túrafüzet a Grund Klubhálózatnál szerezhető be (1121 Bp., Konkoly Thege u. 21., tel.: 06-1/395-853, e-mail: info@grund.hu).

T. J.

A Gresham-palota és tervezői

Zsolnay építészeti kerámiák mesterei

Quittner Zsigmond tervezésében jelentős paloták épültek az Andrássy úton és a Belváros-Lipótvárosban (Mentők, Újságírók Háza, Kereskedelmi Bank), de vidéken is számos palota őrzi emlékét. A budapesti Lipótváros Alkotmány utcai Újságírók Háza értékeiről tudjuk, hogy „Quittner Zsigmond építésztervező nevé-

megfelelő irányban szintén át kell alakulnia.” – írta Quittner 1888-ban, amelyet Hajós György bővebben cikkében idéz.

A Gresham-palota külső homlokzatképzésének megformálásban a Quittneriroda fiatal építészeti, Vágó József és Vágó László jeleskedett. Vágó László egyik korai, kitűnő munkájaként

A Gresham (Képeslap, 1910 körül)

ledeküzünk a belső térképzés formavilágát meghatározó építészeti-gyártási munká-

a kivitelezésben. Kovács Orsolya – a Felfedezett életművek című tanulmányában – a feledés homályába burkolt Sikorski Tádé munkásságát értékelve méltán állapítja meg: „Az építészeti kerámia gyártás vezetőjeként elsősorban az építészek terveinek a gyártás lehetőségeihez és igényeihez való adaptálásával foglalkozott. Ezekben olykor önálló részfeladatokat is végzett, mint a budapesti Gresham-palota esetében, amelynek földszinti passzázsában a szecessziós, gyöngyházzsín mázas falburkoló lapok az ő stílusérzékét dicsérik.”

A felújított színes, mázas kerámia szépsége a restaurátorok számára is felfedezés volt. Erről Krupa Gábor építész-

A Gresham környezete 1930 körül (Képeslap)

hez fűződik... A főhomlokzat bejárat feletti zárókövén fáklyás puttó ül, mely atlaszban folytatódik a II-III. emeleten, és végül a kompozíciót a IV. emeleten páros kariatidák fogják össze, melyet a napkorong motívum zár le.”

Munkásságát meghatározta a századfordulót közvetlenül megelőző, késő-eklektika (mai szakmai jellemzőjeként: a historizmus), melyet ritkán tör meg a szecesszió és a magyaros építészet fuvallata. Ebből a szempontból kiemelkedően fontos a Gresham-palota, amely Quittner építészeti elveit megtestesíti. „Az építészetnek a többi művészetekkel karöltve, a modern időknek

értékeli az építészettörténet. Ugyanakkor szinte megfe-

ről, Sikorski Tádé közreműködéséről a tervezésben és

Quittner Zsigmond (1857–1918)

Pesten, 1857. február 13-án született Quittner Zsigmond. A belvárosi Főreáliskola jeles tanulóinak között emlékét fellelhetjük az Eötvös József gimnázium jubileumi évkönyvében – A 75 éves Eötvös József reáliskola Emlékkönyve (1855–1930) Jelesaink Lexikona 1930. Budapest, 193. old. (az Emlékkönyvben Quittner nemesi előneve tévesen vágfalvai változatban szerepel). E megemlékezésben olvashatjuk: „Műgyetemi tanulmányai után hosszabb tanulmányutat tett Európában, Ázsiában és Afrikában. Építészeti tevékenységét 1880-ban kezdte meg Budapesten. Elnöke volt a Magyar Építőművészek Szövetségének. Mint az Országos Középítési Tanács és a Fővárosi Közmunkatanács tagja élénken részt vett a főváros és az ország középítésének irányításában. Számos cikke jelent meg szaklapokban.”

A Magyar Építőipar című lapunk elődje a néhai Építő Ipar, amelynek egyik alapítója volt Quittner Zsigmond. Neve előtt a Vágfalvai előnevet olvashatjuk a Gresham palota előcsarnokának fekete aranybetűs építési tábláján. Quittner Zsigmond későbbi leszármazottai is ezt az előnevet viselték. Hasonlóképpen Fellner Sándor építészhez, aki szintén nemességet kapott toronyi előnévvel 1905-ben I. Ferenc József királytól, munkásságának elismeréseként.

V. L.

tervező számol be az ÉTE (Építéstudományi Egyesület) 2003. évi évkönyvében: „A restaurátorokat igencsak meglepték a kipufogógázoktól elszürkült Zsolnay-csempék valódi, halványzöldtől a mustársárgás tónusig terjedő színei, amelyek a felületek megtisztítása után váltak érzékelhetővé.”

Majd a kerámia elemek restaurálásának kérdését így folytatja: „Az épület belső díszei közül a pécsi Zsolnay-gyár által készített csempék pótlása bizonyult a legnehezebb feladatnak. A csempékhez alkalmazott speciális, reaktív máz kémiai összetétele ugyanis nem állt rendelkezésre. Ennek a máztechnikának az a lényege, hogy a kerámiák különböző, több rétegekben felhordott mázrétegekből az égetés alatt kémiai reakció során nyerik el végső, minden csempe esetében egyedi színüket, különös foltos rajzolatukat. A szín és rajzolat függ az égetés idejétől és

hőmérsékletétől is, eredetileg a szénrel fűtött kemence különböző részein más és más minta és szín alakult ki. Azok a modern kemencek, amelyekben beépített rendszer gondoskodik az egyenletes hőmérsékletről, nyilvánvalóan alkalmatlanok a feladatra. Ezért a pótlandó csempéket csak kisüzemi módszerekkel lehetett újragyártani, amit a Kramerer cég által erre a munkára összehívott kis műhelyek együttműködésével sikerült elérni. A végleges, mintegy ötvenféle

alapszínárnyalat beállításához ezernél is több próbaégetésre volt szükség.”

Quittner Zsigmond életművében ritkán találunk Zsolnay építészeti kerámia díszeket, amely inkább a későbbi stílus, a magyaros-szeccesszió elengedhetetlen kísérője. A Gresham-palota esete azonban azt példázza, hogy egy nagyszerű építész, szervező életművében és munkássága során lehetőséget adott az új irányzat megjelenésének. Nemcsak egy korszak jelentős művésze lett általuk, hanem a jövő nemzedékének is utat engedett. A Gresham átjárójának, a fedett udvar keleti hangulatú és mesés, pompás színes kialakítása nemcsak a kortársak, de korunk – régi szépséget feltáró – művészeinek elismerését is elnyerte. (Köszönettel tartozom Hajós György barátomnak és kollégámnak, hogy kéziratomban készítésekor saját kutatási eredményeit rendelkezésemre bocsátotta.)

Vízy László

Gresham-történet

A Lánchíd pesti hídfőjével szemben álló, Hild József tervezte Nákó-palota helyén a londoni The Gresham biztosítótársaság budapesti székházát képzelte el. Az épületre Angliában kiírt nemzetközi pályázatot a magyarországi historizmus egyik vezető építész, Quittner Zsigmond nyerte el – 1905 és 1907 között tervei alapján épült meg a város egyik legismertebb és legpazarabb iroda- és lakóháza, a magyarországi szeccesszió műremekeként ismert Gresham-palota. Földszintjén egykor a híres Gresham Kávéház működött, e kávéházban tartotta összejöveteleit a Gresham-körnek nevezett művészeti társaság.

Az épület leromlása a második világháború, majd az államosítás után kezdődött meg. Az '50-es évektől a földszinten irodák, az épületet átszelő, üvegtetővel fedett passázsokban előkelő boltok kaptak helyet, az emeleteken elegáns lakásokat alakítottak ki. Privatizálása után felújították, majd a Four Seasons Gresham Palace Hotel nevű luxusszálloda kezdte meg benne működését.

sos irodalmat és imakönyveket osztunk szét a felekezetek között. Ott jártunkkor, a 2005-ös húsvéti szentmisén, senkinek a kezében nem volt imakönyv – akkor határoztuk el ezek gyűjtését.

Az 1980-as években néptánc-oktató voltam, majd főiskolai végzettséggel Budapestre kerültem és a Rákospalotai Múzeum vezetője lettem, mely éppen zárva volt. Vándoroltattam a múzeum anyagát, kiállításokat rendeztem több helyen a XV. kerületben. 1990 júliusában küldöttként vehettem részt az országos szintű Honismereti Szövetség alapításában. Akkor már néhány napja ügyvezető titkára voltam a Nagybudapesti Városháza Társaságnak, mely 1991-től Budapesti Honismereti Társaság né-

ven működik. Tagjaként ma is részt veszek munkálkodásukban.

Közben jótékonyági bállokat is szerveztem az árvíz-károsultak javára, mások vak gyerekek karácsonyának előkészítésére. Számomra emlékezetes és szép munka volt 2007 tavaszán, az első jótékonyági vacsoraest megszervezése a honismereti mozgalom folyóiratának (Honismeret) támogatására, melyet az utóbbi két évben több hasonló, emlékezetes est követett.

Amikor egy hevesvezekényi fiatal párt segítettünk meg, akinek a házáat elvitte az áradat, ezt írta a megyei lap: „...érdemes hinni és bízni abban, hogy léteznek jó emberek, léteznek csodák.”

Bóta Pirokska

Léteznek jó emberek

Alsórákosi Közművelődési Egyesület

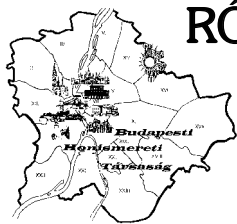
1997-ben alapítottuk meg a XIV. kerületben az Alsórákosi Közművelődési Egyesületet. Szervezetünk célja a helytörténeti hagyományok kutatása, bemutatása és újraélesztése, az ismeretterjesztés, a kulturális értékek létrehozása, néptánc hagyományok ápolása, a határon túli magyarok nemzettudatának erősítése, könyvadományok gyűjtése, egy-egy határon túli civil szervezet kiemelt patronálása.

A határon túli magyarok számára több ezer könyvet gyűjtöttünk és szállítottunk ki saját költségünkön Erdélybe, Kárpátaljára, Vajdaságba – sokszor „körülmé-

nyes” utazásokon. Sokan kérdezik: Miért? Talán azért a néhány mondatért, amit az egyik köszönőlevélben írtak Nagybecsényiből: „Nagy örömmel fogadták olvasóink ezt az 1076 db könyvet, melyet anyanyelvükön olvashatnak. Hálásak vagyunk nektek mindazért, amit ez ügy érdekében fáradoztatok. Hihetetlen számunkra, hogy vannak még emberek, akik minden ellenszolgáltatás nélkül végzik ezt a munkát magyarságunk fennmaradása érdekében...”

Idén könyveket fogadnak Nagykolcson, az iskolai könyvtárba szánjuk. Augusztus elején Segesváron, a templom-dombon vallá-

RÓLUNK – RÖVIDEN

Budapesti Honismereti Társaság

Társaságunk éves közgyűlését 2009. május 8-án, Budapest Főváros Levéltára földszinti konferenciatermében tartotta, tagjaink a fővárosi levéltár „Fedezzük fel a vízjelek világát” című kiállítása megnyitóján vettek részt.

A közgyűlésen megjelenteket Breinich Gábor, a Társaság elnöke köszöntötte, majd az egyesületben tízéves tagsági munkára emlékeztető emlékérmeket adta át.

A szervezet 2008. évi közhasznúsági jelentését és 2009. évi munkatervét Gábor Tibor titkár előterjesztésében vitatták meg: Folytatódott a Budapesti Históriaik előadássorozata, amelynek állandó helyszíne Budapest Főváros Levéltára konferenciaterme volt. Kiadtuk a Városunk három számát, a 2008/3-4. számot 20 oldalon. Megjelentettük

a Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv IV. kötetét. 2008 decemberében elkészült az V. kötet is – bemutatóját 2009 januárjában tartottuk meg.

Folyamatosan működött a Budapesti Helytörténeti Portál (www.bpht.hu). 2008 első félévében önröböl lebonyolítottuk a Mátyás király és öröksége című fővárosi középiskolás művelődéstörténeti vetélkedőt.

A nyári zalaegerszegi XXXVI. Országos Honismereti

Dr. Sütő Józsefné beszámol az ESZB éves ellenőrzéséről

let meghívására Társaságunk tíz tagja vett részt

Honismereti Szövetség konferenciáin.

A szóban is kiegészített közhasznúsági jelentés elfogadását követően dr. Sütő Józsefné, az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottság elnöke éves ellenőrzésük tapasztalatairól számolt be. A bizottság áttekintette és értékelte az előző tisztújítás óta eltelt időszakot is. Az éves tevékenység kapcsán megállapította, hogy a könyvelés rendezett, elszámolási adatai megbízhatóak és a Társaság 2008. évben is a jóváhagyott Alapszabálya szerint működött. A kötelezően elvégzendő feladatokat, elszámolási, számviteli és iratkezelési szempontból színvonalasan oldották meg.

A közgyűlés tisztújításának lebonyolítására levezető elnökként Boda Sándort, a Jelölő Bizottság elnökét kérték fel. A jelöltek nevének ismertetése után a közgyűlés titkos szavazással választotta a következő 3 év tisztségviselőit: elnök – Breinich Gábor, alelnök – Karacs Zsigmond, titkár – Gábor Tibor, elnökségi tagok – Bihari József, Prámajer Mária, Szöllősy Mária, dr. Tóth József; az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottság elnöke dr. Sütő Józsefné, a bizottság tagjai – Erdős Kálmánné és Körtvélyesi Oszkár.

Budapesti Honismereti Társaság

Székhely: 1043 Budapest,
Berda József u. 48.

(Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény)

Tel.: 370-0652, fax: 230-5475

E-mail: bpht@upcmail.hu • Weblap: www.bpht.hu

reti Akadémián tagjaink közül 15-en voltak. Az Érdy János Honismereti Egyesü-

Kiskunlacházán, november második hétfőjén az I. Pest megyei Honismereti Barangoló Vándorgyűlésen.

Idén folytatjuk a Budapesti Históriaik előadástjeit, kiadjuk a Városunk négy számát. 2009 januárjában tartotta első ülését Területi Bizottságunk, bemutattuk a Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv V. kötetét. Kiadásra előkészítjük a VI. kötetet, működtetjük a Budapesti Helytörténeti Portált. A Pest megyei Érdy János Honismereti Egyesülettel közösen 2009 márciusában a Magyar Nemzeti Múzeum Pollach-termében helytörténeti felolvasóülést szerveztünk – ezen a fővárosból nyolcan tartottak referátumot. Április közepén az Újpesti Polgárcentrum tükörtermében jótékonyági estet szerveztünk. Tagjainkkal képviseltetjük magunkat a

Miért nézzem meg a

www.bpht.hu-t?

Mert a Budapesti Helytörténeti Portálon találok meg:

- a legfrissebb fővárosi helytörténeti híreket;
- a Kapcsolódó oldalak menüpontjában a legrovidebb utat a hazánkban kiadott történettudományi, levéltári, hadtörténeti, irodalom- és nyelvtörténeti folyóiratokhoz, múzeumokhoz, könyvtárakhoz, magyar elektronikus újságokhoz, honlapokhoz;
- a legtöbb információt a fővárosi és kerületi helytörténettel foglalkozó civil szervezetekről, közgyűjteményekről;
- a Városunk összes eddig kiadott számát és repertóriumait;
- a legfrissebb fővárosi helytörténeti bibliográfiát.

Csak ezekért!

Budavár visszavételétől a budai temetőkig

A Budapesti História előadástjei a főváros levéltárában

A magyar történelem, egyben Budapest történetének egyik jelentős hadtörténeti eseményét, Budavár 1849-es visszavételét ismertette május 6-án a Budapesti Honismereti Társaság Budapest Főváros Levéltárában tartott előadástjén Czaga Viktória ny. főlevéltáros. Bevezetéseként részletes tájékoztatást adott a témakörrel foglalkozó szakirodalomról és a fegyveres önvédelmi harc egyes szakaszairól. Ezt követően részletesen vázolta Budavár ostromának előkészítését és eseménytörténetét.

Az előadást második felében Gánóczy József, a Széchenyista Öregdiákok Baráti Társasága ügyvezető titkára ismertette szervezetük létrejöttét és működését. Ennek gyökerei a józsefvárosi Tisztviselőtelepen 1904-ben alapított Széchenyi Gimnáziumból erednek. Az angol „családiskolák” mintáját követő intézményben a sokoldalú szellemi és politechnikai képzés mellett nagy hangsúlyt kapott az erkölcsi, közösségi nevelés (havi családi ebéd, tanulmányi kirándulások, zenés

iskolai rendezvények, stb.). Az 1938-ban létrehozott cserkészcsapatuk Kismarson önerőből saját otthont is épített, amely 1948-ig működhetett. A diákok máig példaképüknek tekintik tanáraikat, akik az ötvenes években is őrizték az iskola nemes nevelési értékeit. Emléküket az öregdiákok találkozóin, kiadványaikban, az iskolai relikviák bemutatásával őrzi a baráti társaság.

A nyári szünetet megelőző utolsó előadóesten, június 3-án Szatucsek Tibor helytörténész a budai temetők

történetéről, és a korábbi évszázadok temetkezési szokásairól tartott előadást. Részletesen ismertette a budai templomok és kolostorok mellett lévő egykori temetőket, amelyek a város növekedésével fokozatosan felszámolásra kerültek. Sorra vette az egyes nemzetiségek, vallások, hadiesemények síremlékeit, nevezetes történeti személyek temetését. A „Műhely” keretében a Pasaréti Polgárok Köre titkára, Rátai Lászlóné adott tájékoztatást a kör létrehozásáról, 1990-ben történt újjáalakulásáról. A II. kerületi

Czaga Viktória Buda visszafoglalását ismertette

Jubileumi emlékérmek átadása

A Budapesti Honismereti Társaság tisztújító közgyűlésén az egyesületben tízéves folyamatos tagsággal rendelkezőknek (Ádám Ferenc, Bara Zsuzsanna, Felker Győző, Gaál Károlyné, Kadlecovits Géza) jubileumi emlékérmeket adtunk át.

civil szervezet sokrétű környezetvédő, hagyományápoló munkája a Pasarét környékén évtizedek óta élő lokálpatriótáknak köszönhető. Tevékenységüket a kerületi önkormányzat is ismeri és támogatja.

Szervezetük eredményeinek bemutatását követően Neogrady Judit több híres villára, helyi természeti védett értékre hívta fel a figyelmet, és ezek megóvásáért folytatott civil „küzdelmekről” számolt be: Fedák Sári híres libanoni cédrusa, a Szentföld-épületegyüttes, a Kochmeister villa felújítása, az Apáthy szikla körüli tervek...

Tóth József

Lánchíd Kör egyesület által szervezett gyászmisszióján 2009. május 12-én, a Batthyány téri Szent Anna templomban búcsúztattuk dr. Mojzes Imre egyetemi tanárt, professzort, egykori kormánybiztost (1999–2000), a Lánchíd Kör elnökét. Egyesületünk – amelynek programjait rendszeresen közli a Városunk – elnöke tragikus hirtelenséggel, 61 éves korában hunyt el.

A Tungstramnánál, majd az MTA Fizikai Kutatóintézeténél főosztályvezetőként, később tudományos igazgatóhelyettesként dolgozott. 1991-től a Budapesti Műszaki Egyetemen tanított, 1995-től 1999-ig a Bay Zoltán Anyagtudományi és Technológiai Intézet tudományos igazgatóhelyettese volt. 2004-től egyetemi tanárként tanított a debreceni egyetemen, az általa alapított nanotechnológia

In memoriam

Dr. Mojzes Imre (1948–2009)

tanszéken. 2007-ben a kalocsai Haynald-observatórium történetének kutatásával a filozófiai tudományok területén is doktori fokozatot szerzett. Az MTA közgyűlési képviselője, több bizottságának tagja, többek között a jövőkutatási bizottságnak elnöke és az általa életre hívott Nano Törzsasztal vezetője volt. Tudománytörténeti kutatásai új utakat nyitottak e területen.

2000 szeptemberétől egyesületünk elnöki tisztségét is eláta. Rendszeresen tartott tagjainknak és a határon túlról érkező magyar diákoknak minden évben előadásokat. A Budavárért Emlékérmekkel kitüntetett Lánchíd Kör életében aktívan részt vett. Számos tervvel, elképzeléssel és ötlettel távozott. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Praimajer Mária

Jótekonysági est

A Budapesti Honismereti Társaság április 18-án lapunk támogatása érdekében jótekonysági estet tartott. Rendezvényük fővédnöki tisztségét *dr. Bodó Sándor*, a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatója, és *Halász Péter*, a Honismereti Szövetség elnöke vállalta fel. Az Újpesti Polgárcentrum tükörmémben mintegy 110-en vacsoráztak, majd bemutakoztak az érsekvadkertiek (népmesével, népdalkörrel, néptáncsoporttal). *Paszabi János* táncsoportja és a tokaji Nátuly pincészet borbemutatója színesítette a műsort. A tombola után a Nincs pardon együttes húzta éjfélig a talpalávalót. Jótekonysági estjük kezdeményezője és háziasszonya *Bóta Piroska* volt, aki férjével, *Boda Sándorral* közösen látta el a szervezés és lebonyolítás nehéz feladatát – köszönet érte!

Halász Péter köszönti a résztvevőket, mellette Bóta Piroska

Szöllősy Marianne, Breinich Gáborék, Róbert Péter

Körtvélyesi Oszkár asztaltársasága

Gazda Istvánék is jól érezték magukat

Csorba Csaba feleségétől veszi a tombolajegyeket

Nátuly László (jobbra) tokaji pincészetének borait mutatta be

Éjfélig tartó táncsal zárta a jótekonysági est

Műhelyünk ebben az évben is folytatta eddig már jól bevált rendszerét: az időszaki kiállítás(ok) mellett egyéb helytörténeti jellegű programokra is sor került.

Nagy sikert aratott tavaszi képes levelezőlap kiállításunk – Zugló egykor és ma

„Zugló egykor és ma” – a megnyitásakor

–, amelyben Műhelyünk gyűjteményéből válogattunk, szem előtt tartva a képes levelezőlap divatjának alakulását. Az érdeklődők az 1890-es évektől kezdve követhették nyomon a kerület alakulását egészen napjainkig.

Zuglói Helytörténeti Műhely

Múlt, jelen, jövő „csokorba” kötve

Az évek óta nagy népszerűségnek örvendő Híres zuglóiak – Zuglói hírességek sorozatban Martinek János olimpiai bajnok öttusázót és V. Kulcsár Ildikó újságírókat láttuk vendégül, akik eddigi munkájukról, sikereikről és kudarcaikról, későbbi elképzeléseikről és Zuglóhoz fűződő kapcsolataikról beszéltek. A Helytörténeti esték sorozaton belül

Huszár György zoopedagógus állatkertről szóló képes beszámolóját hallgathatták meg az érdeklődők.

A hagyományokat folytatva a következő félévben Lackfi János költőt, írókat látjuk majd vendégül (november 20-án). Folytatjuk a vá-

rosligeti intézményeket bemutató sorozatunkat, októberben a vidámparkról hallhatnak érdekes előadást az érdeklődők (október 9-én). A Zuglóban található öntött- és kovácsoltvas emlékekről Millisits Máté művészettörténész tart majd előadást (október 2-án).

Az őszi félévben kiállítás tekintetében kissé eltérünk majd a megszokottól: a Herminamező és Istvánmező villaépületeit bemutató fotókiállításunk a Magyar Állami Földtani Intézetben kerül bemutatásra, a Zuglói napok rendezvénysorozat egyik programjaként.

A Zuglói Helytörténeti Műhely távlati terveit tekintve a következő 1–2 évben elsődleges célunk a működési engedély megszerzése.

A kiállításokat illetően továbbra is évi két időszakos tárlatot tervezünk: a zuglói

kisebbségek bemutatását folytatva az örmény kultúrával és hagyományokkal szeretnénk megismertetni a látogatókat, de terveink közt szerepel a Hermina út 3. szám alatti épület (egykori Lipták-villa, ma Zeg-Zug Zuglói Gyermekház) történetének bemutatása, ill. a Stefánia út kialakulását, történetét bemutató tárlat is.

Folytatni szeretnénk a Híres zuglóiak sorozatunkat, amelynek keretein belül Németh Kristóf színművész, Ranschburg Jenő pszichológus, Szilágyi György író, humoristát, Vadas Zsuzsa újságírókat, stb. kívánjuk majd vendégül látni. A Helytörténeti esték sorozatban a városligeti intézmények bemutatását, ill. az időszakos kiállításainkhoz témában kapcsolódó előadásokra szeretnénk hangsúlyt fektetni. Mindezekon kívül gyerekeknek szóló előadásokkal, programokkal kívánjuk még bővíteni kínálatunkat.

Vörös Emese

Kiállítás a városvédőknél

Zsinagóga a Rumbach utcában

A Budapesti Városvédő Egyesület Kossuth Lajos utca 14–16. szám alatti székhelyén június 11-én Dávid Ferenc művészettörténész nyitotta meg „A Rumbach utcai zsinagóga története és felújítása” című kiállítást.

Tárlatuk 13 tablón mutatta be a fővárosi hagyományos (ortodox) zsidó hitközség

megbízásából készült épület-együttest – zsinagóga, rabbi lakások, iskolák. Ottó Wagner tervei és Kallina Mór irányítása alatt 1870 és 1873 között kivitelezett Rombach (ma Rumbach Sebestyén) utcai zsinagóga ma műemlék. Wagner a historizmus elvét követve mór stílusban, a cordobai Alhambra és a nagymecset, a kairói és isztambuli nagymecsetek formavilágát felhasználva készítette el terveit – haladó építészeti megoldásokat (vasszerkezet) is alkalmazva.

Megnyitójában Dávid Ferenc is-

mertette az épület tereit és viszonytagságos történetét. A zsinagógát az ostrom után, 1947-ben újra felszentelték. 1959-ben életveszélyessé vált, ekkor bezárták.

A Magyar Zsidó Hitközségek Szövetségétől (MAZSIHISZ) 1989-ben megvásárolta az Alba Regia Építőipari Vállalat, irodaház és konferenciaközpont céljára kívánta hasznosítani. A homlokzat és a felső szintek felújítását már elvégezték, amikor 1992-ben csődbe mentek. Az állami kézbe került ingatlant az ÁPV Rt. 2000. évi árverésén nem tudta értékesíteni. 2005-ben egy ingatlancsere útján a MAZSIHISZ vált újra az épület tulajdonosává.

Rádai Mihály és Dávid Ferenc

A Budapesti Zsidó Hitközség nyílt pályázatát elnyerve közel húsz főből álló team készítette el – közülük König Tamás és Wagner Péter építészek, Baliga Kornél belsőépítész és Dávid Ferenc művészettörténész nevét emeljük ki – rekonstrukciójának tervdokumentációját és feldolgozták az épület történetét. A rekonstrukció után a zsinagóga újra egyházi funkciót lát el, és ott múzeum is fog működni.

GT

Tárlatukat 13 tabló alkotja

Tabáni Helytörténeti Gyűjtemény és Dokumentációs Központ

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Jankóné Pajor Ildikó,
tel.: 201-7093, cím: 1013 Bp.,
Döbrentei u. 9., nyitva: Sze, P, Szo:
14–18, V: 11–18 óra

Óbudai Múzeum és Könyvtár

Vezető: Népešy Noémi,
tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K–V: 10–17 óra

Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Szöllősy Marianne, tel.: 370-0652, cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48., nyitva: K–P: 10–17, Szo: 10–14 óra.

Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Gönczi Ambrus,
tel.: 218-7420, cím: 1092 Bp.,
Ráday u. 18., bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K–P: 12–18,
Szo: 10–14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Bihari József,
tel.: 261-5569, cím: 1102 Bp.,
Halom u. 37/b., nyitva: H, K, Sz, P:
10–14, Cs: 14–18 óra.

Alberfalvi Helytörténeti Gyűjtemény és Iskolamúzeum

Vezető: Beleznay Andor,
tel.: 208-6635, cím: 1116 Bp., Pentele
u. 8., nyitva: K és Cs: 16–18 óra.

Etele XI. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Dr. György Lajosné,
tel.: 365-6126, cím: 1117 Bp., Erőmű
u. 4., nyitva: Sze: 15–18 óra.

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria

Mb. vezető: Balázs Attila,
tel.: 457-0501, cím: 1126 Bp.,
Beethoven u. 1/b., nyitva: K, Cs, P:
10–18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Mb. vezető: Benedek Nóra, tel.: 349-1501, cím: 1132 Bp., Váci út 50., nyitva: K–Cs: 11–17, P: 9–16 óra.

Zuglói Helytörténeti Műhely

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Erden-Vörös Emese,
tel.: 251-1910, cím: 1145 Bp., Uzsoki
u. 57., Tetőtér, nyitva: H: 14–17, Cs:
10–13 óra.

Rákospalotai Múzeum

Vezető: Mojzes Ildikó, tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K, Cs, Szo: 10–14,
Sze: 14–18 óra.

Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem

Vezető: Ádám Ferenc, tel.: 256-6062,
258-4693, fax: 256-9526, cím: 1174
Bp., Báthory u. 31., nyitva: K–V:
14–18 óra.

XVIII. Kerületi Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Frank Gabriella,
tel.: 295-0877, cím: 1181 Bp.,
Kondor Béla sétány 10.,
nyitva: H–Cs: 10–15 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa, tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
Költözés miatt a kiállítás zárva.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvarny Ildikó, tel.: 283-1779, cím: 1203 Bp., Baross u. 53., nyitva: K–Szo.: 11–17 óra.

Csepeli Művelődési Központ Helytörténeti Gyűjteménye

Vezető: Maár Katalin,
tel.: 06-70-383-4287, 06-70-383-4288,
cím: 1213 Budapest,
Szent István út 230.,
nyitva: H–Cs: 10–15 óra.

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

Vezető: Garbóci László,
cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Kulcs a Mező u. 52. sz. alatt,
Lakatos családnál)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona,
tel.: 287-3057,
mobil: 06-20-226-4043
cím: 1238 Bp., Szitás u. 105., nyitva:
Sze, P: 14–18 óra, K, Cs: 10–14 óra.

Budapest történetének válogatott bibliográfiája XXX.

Bodnár György (1927-2008): Párbeszéd az idővel : válogatott tanulmányok, esszék, kritikák. – Budapest : Argumentum, cop. 2009. – 559 p. ; 24 cm

Budapest az 1960-as években / szerk. Feitl István ; [kész. a Politikatörténeti Intézet Budapest-történeti Műhelyében]. – Budapest : Napvilág, 2009. – 198 [1] p. : ill. ; 23 cm

Budapest szűzmáriás zászlói a XVI–XXI. század között [elektronikus dok.] / szerk. és a katalógust összeáll. Biró Aurél. – Szöveg és képek. – [Budapest] : Farkasréti Minden-szentek Alapítvány, 2008. – 1 CD-R ; 12 cm

A Budapesti Történeti Múzeum plakátgyűjteménye [elektronikus

dok.] / [szerk. Balla Loránd]. – Szöveg és képek. – Budapest : Arcanum : BTM Kiscelli Múzeum, 2008. – 1 DVD-ROM ; 12 cm

Faragó Tamás (1944-): A múlt és a számok : Pest Buda és környéke népešége és társadalmá a 18–20. században / [közread. Budapest Főváros Levéltára]. – Budapest : BFL, 2008. – 421 p. : ill. ; 24 cm. – (Várostörténeti tanulmányok, ISSN 1416-4949)

A felhalmozás míve : történeti tanulmányok Kövér György tiszteletére / [szerk. Halmos Károly et al.]. – Budapest : Századvég, 2009. – 601, [1] p. : ill. ; 25 cm. – (Német polgárok Pesten és helyzetük a városi társada-

lomban: a protestáns árvagyület, 1859-1914 / Juliane Brandt)

Kocsis János Balázs (1971-): Városfejlesztés és városfejlődés Budapesten, 1930-1985. – Budapest : Gondolat, 2009. – 199 p. : ill. ; 24 cm

Nagy Imre és kora : tanulmányok és források / [... szerk. Vészi János] ; [közread. a] Nagy Imre Alapítvány. – [Budapest] : Nagy Imre Alapítvány, 2002- . – 21 cm. – 5., A budapesti egyetemisták és főiskolások 1956-ban / szerk. Némethné Dikán Nóra, Szabó Róbert, Vida István. – 2009. – 689 p.

Palánkok mögé zárva : visszaemlékezések a gettóra / [... szerk. Hunvald György]. – [Budapest] : Budapest Erzsébetváros

Polgármesteri Hivatal, [2008]. – 135 p. : ill. ; 17x24 cm. – (Erzsébetvárosi örökség, ISSN 1789-6207 ; 2.)

Fejes Antal: Küzdelmes évszázad : szemelvények az újpesti munkásmozgalmak történetéből. – [kiad. az Újpesti Városvédő Egyesület]. – [Budapest] : Újpesti Városvédő Egyes., 2008. – 144 p. : ill. ; 25 cm

Téglás Tivadar (1933-): Keresd a nőt! : életutak, hírek, szóbeszéd helyi múltunk nőalakjairól / Téglás Tivadar, Téglás Tivadarné ; [kiad. a Nők a XVIII. Kerületért Alapítvány]. – Pestszentlőrinc : Nők a XVIII. Kerületért Alapítvány, 2008. – 89, [2] p. : ill. ; 20 cm

Gali Ágnes

Radnóti-plakett

Tanulmányai folytán mindenkinnek van ismerete a száz éve született költőről, most azonban rövidre szabott életének Józsefváros-hoz kötődő mozzanatait mutatjuk be. Radnóti Miklós, eredeti nevén Glatter Miklós, Budapesten született, 1909-ben. Születésekor édesanyja és ikertestvére meghal, édesapját 1921-ben veszíti el. Miklós nagynénjéhez kerül Józsefvárosba és az Örömvölgy (ma Diószeghy Sámuel) utca 1. számú házban lakik 1919 és 1922 között. Emléktábláját az önkormányzat 2002-ben avatta fel. Az itt töltött időre emlékezik az 1939. augusz-

Járkálj csak, halálra ítélt!

Száz éve született Radnóti Miklós

tusában készült Ikrek hava (napló gyermekkoromról) szépprózai munkájával.

Az 1930-ban Pogány köszöntő címmel megjelent első verseskötete miatt 1931-ben házkutatást tartanak nála. Verseskötetének maradék példányait elkobozzák, majd vallásgyalázás és szeméremszévtés vádjával eljárást indítottak ellene. Az 1931. december 8-i címmel megjelent versének első versszakában olvashatjuk: „Elöttem Müller, a nyomdász állt a mérleg előtt, megmérgetett s hat hónapot kapott.”

Müller Lajos (1905–1967) nyomdász egy, a 60-as években készült interjúban így emlékezett: „Miután a szakszervezet a harmincas évek elején „baloldali magartartás” címén kizárt a tagok sorából, leginkább a Gyarmati Nyomda lett a lelőhelyem. Innen bonyolítottam »kiadóvállaltunk« ügyeit, s itt fogadtam az »ügyfeleket« is. Ez a józsefvárosi pinceműhely akkoriban amolyan ké-

sői Pilvax Kávéház szerepét töltötte be. Itt készültek a tiszavirág-életű folyóiratok, az eleve elkobzásra ítélt füzetek, röpiratok és azonos sorúsú, más sajtótermékek. Radnóti Miklós is gyakori látogatónk volt.” A nyomdában

mely a Hunyadi (ma Práter) utca 10. szám alatt volt megfordult József Attila is.

Radnótit 1944. november 9-én, 35 éves korában a Győr közeli Abda község határában lőtték agyon. „Tarkólövés. – Így végzed hát te is... csak fekjűd nyugodtan. Sárral kevert vér száradt fülemen.”

Máté András

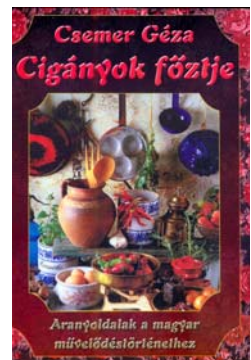
Cigányok főztje

Muzsikusok a Belváros életében

A cigányság életébe, pontosabban a belvárosi zenész cigányok múltjába, szokásaiba ad betekintést egy nemzetiségi szakácskönyv leplében Csemer Géza Cigányok főztje címet, Aranyoldalak a magyar művelődéstörténethez alcímet viselő kötete. Bevezetésében a régi cigány muzsikuskok és a magyar irodalmi panteon képviselőinek cigányokkal foglalkozó műveit villantja fel. Az egyes ételrecept-felvezetek között megbújva azonban az 1900 és 1945 közötti Pest centrumának vendéglői, kávéházi és színházi élete jelentős cigány zenészeivel, magyar szereplőivel találkozhatunk. Egy fél évszázada letűnt világ képét idézi fel előttünk.

A könyv gerincét alkotó, zömében a magyar étkezési kultúra részét is képező, karakteresen sorolt és bemutatott ételrecepteket olvasva (előételek, pástétomok, raguk, pörkölteket, egybefőtt ételek, saláták, stb.) önkéntelenül is összevetjük azokat saját receptjeinkkel, és talán nem is lepődünk meg nagyon az azonosságokon.

A közel 280 oldalas könyvet gazdag illusztrációs anyag kíséri: a Belváros, a Lipótváros kávéházai, neves cigány muzsikuskokról, színészekről, stb. készült felvételek, korabeli grafikák, plakátok és fotók. A kötet kiadását az V. kerületi Cigány Kisebbségi Önkormányzat is támogatta.

Zugló gyakorló iskolája

Fél évszázada a Radnótiként ismert

A magyarországi zsidóság izraelita iskola és gimnázium építésére 1887-ben alapított egy társulatot. A mai XIV. kerületi Cházár András utca 10. szám alatti iskola épülete a Pesti Izraelita Hitközség fiú- és leánygimnáziuma számára épült, a tanítás 1923 őszén kezdődött meg. A templom (zsinagóga) elkészülése 1927-ig váratott magára és csak 1931-ben fejezték be. Építészeti terveit Lajta Béla, a neves műépítész készítette. A hosszas, elhúzódó munkálatok eredménye Budapest

egyik legszebb zsidó art-deco épülete lett.

Az épületben 1942-ig működött az Izraelita Fiú- és Leánygimnázium, majd munkaszolgálatos tábort, gettóházat telepítettek falai közé. A magyar Schindlerként számon tartott Ocskay László százados a második világháború alatt közel 2500 zsidó életét mentette meg. E zsidó gimnázium épületében „Ruhagyűjtő Századot” hozott létre, menedéket nyújtva az üldözötteknek. (2008. áprilisi számunk 10. oldalán olvashatunk erről – a szerk.)

A Budapesti Városvédő Egyesület 2008 októberében Ocskay Lászlóra emlékezve a Városligetben, az Ajtósi Dürer sor és Városligeti körút között, egy emlékoszlopot és padot állított.

1945 után a volt zsidó gimnáziumba helyeztek egy nemzetiségi tanítóképzőt, valamint általános iskolát. Visszaköltözött a tanári és tanuló létszámban egyaránt nagyon megfogyatkozott iz-

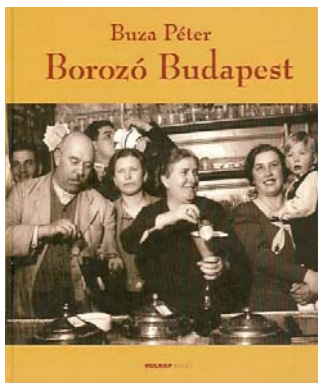
raelita gimnázium is. 1952-től gyakorló gimnázium, tanítóképző működött benne – utóbbi 1956-ban megszűnt. Gyakorló iskolája általános iskola, leánygimnázium, stb. lett. Gimnáziuma 1959-ben felvette Radnóti Miklós nevét. 1961-től az épület Cházár András utcai szárnyán működő általános iskolával egyesülve az ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Iskolájává vált.

Gubicz András (Barabás Miklós)
festménye
– Fotó: Baráth Károly

Szomorú esemény, ha egy élete delén lévő férfiú hirtelen meghal, és még szomorúbb, ha gazdag életműve folytatását sem tudja senki átvállalni. Gubicz András gazdasági gépész feltaláló – aki nemcsak Jászkáohalmáé volt, hanem Budapesté is – 140 éve így távozott az élők sorából.

Vélhetően német származású szegény földműves családban született 1820. szeptember 9-én, a Jászság közepén, Jászkáohalmán.

Részletes krónikáját adja a bornak *Buza Péter Borozó Budapest* című könyve – előállításának, kereskedelmének, fogyasztásának fővárosunk területén, a legrégebbi időktől szinte napjainkig. Kötete a Holnap Kiadó Mesél a város sorozatának harmadik tagjaként jelent meg.

Nem kisebb szellem segítségével vezet be a bor méltatásába, mint Hamvas Béla, akinek A bor filozófiája

A falusi kovácműhelytől a Váci utcáig

Gubicz András feltalálóra és jótékonyági tetteire emlékezve

Helyi kovácstól sajátította el a mesterség alapjait, majd műhelyt nyitott a ma róla elnevezett utcában. Már ekkor kapcsolatba került Pesttel, mert ott végzett gyógykovács tanfolyamot. Korábban is főleg az ekék érdekelték, s hogy ez ügyben tovább léphessen, az 1850-es évek elején feleségével – a losonci születésű, de valószínűleg németalföldi származású Poldermann Júliával – fel is költözött Pestre. Előbb segédként Farkas István gazdasági gépgyárában dolgozott, majd Kollarich Pál rostagyárossal szövetkezett és gazdasági gépgyárat alapított ekegyártásra.

Alapítótagja lett az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek (OMGE). Galgóczy Károllyal ekéket tervezett; 1859-ben Ercsiben, 1860-ban Tótmegyeren már országos ekeversenyt nyert. Gazdasági lapokban

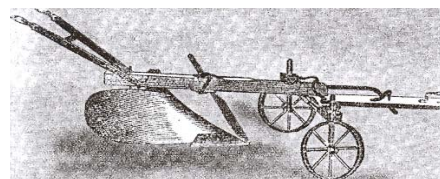
nagy viták résztvevője volt az ugyanakkor terjeszkedő Vidats-ekével. Az 1860-as években – mikor Vidats üzeme nehézségekkel küszködött, a Gubicz manufaktúra felvirágozott.

Az üzem a belvárosi Lipót (ma Váci utca) utca 41. szám alatt volt. Mai számozás szerint a Váci utca 80. szám körül, a Szerb utca és a Szarka utca közé eső szakaszon állt. 1862-ben Londonban aranyérmes, 1867-ben Párizsban bronzérmes nyert ekéivel a világkiállításokon.

1869. október 16-án hirtelen meghalt és gyermeke nem lévén, üzeme feloszlott, de ekéi még – halála után 14 évvel – az 1883-as agárdi ekeversenyen is sikerrel szerepeltek. Gubicz András az 1874-ben elhunyt feleségével együtt a jászkáohalmi temetőben nyugszik.

Feleségével még életében megegyeztek, hogy jelentős vagyonukat közcélra hagyják. Jákóhalmi lakóházuk – 1876 óta – ma is óvoda. Pesti felajánlásai: ösztöndíj a Polytechnikumnál (József műegyetemnél), a Rákospalota-istvántelki földműves iskola, a magyar írói segédegylet, a Nemzeti Színház nyugdíjintézete, egy pesti bölcsőde, a gyermek-menhely intézet, a vakok intézete, a gazdasági egyletek alapítványa, a mérnök egylet, a természettudományi társulat, a Szent Rókus kórház, a szegény-gyermekkorház és a Pesti Nőiparegylet támogatása.

Fodor István Ferenc

A Gubicz-ekes korabeli reklámja

Borozó Budapest

Régvolt szőlőskertek élő öröksége

című esszéketéből később is gyakran idéz. Ahogy más hazai történelmi munkák, Buza Péter is a rómaiakkal kezd, Pannónia provincia szőlőit légionáriusok is gondozták.

A honfoglaló magyarok is ismerték a türk „bor” szót, itták bőségesen, még Géza nagyfejedelem felesége sem tartott mértéket. Nemcsak a jogalkotás, de régi családnevek is tükrözik a borral való foglalatosságot. Két borvidék osztozott a mai Budapest területén (ma csak egy van). A kötet szerzője kiemeli a szerb lakosság szerepét, nem hallgatva el az ellenük való 1705-ös kuruc atrocitást sem. Megis-

merjük a kadarka történiáját, a filokséra és az ingatlankereskedelem szőlőtartó évtizedeit. Idővel a borozgatás sajátos „passatizmo”, műltszeretet jellegét ölti, a hangulatos kiskocsmák látogatása a nosztalgia részévé lesz.

Feltárul a régi borok és borászok világa, külön fejezet van Mayerffytól Jókaiig, majd sorra veszi a régi bortermő, -mérő vagy -árusító helyeket, hangsúlyozva az egykori „adóvonat” szerepét. Családtörténetek, szakmai múlt váltakozik a lapokon, megismerjük a pezsgő és a szódavíz hiteles történetét, hosszan foglalkozik a fröccs, mint hazai specialitás

megszületésével, érdekességképpen a mai szörpök elődje, a „gazoz” is megjelenik. Figyelmeztet az egykori szállítási nehézségekre, amelyek sok fejfájást okoztak az eladóknak. A monarchia idején a később gyászos hírnévre szert tett sziléziai kisvárosban, Auschwitzban minden második házban magyar bort mértek. Különböző fajta poharakat említ, végül nem hagyja ki a szüret leírását sem. Sok korabeli metszet, plakát, családi fotó teszi valószínűs albummá a kiadványt, varázsolja kellemessé lapozgatását.

„Régvolt szőlőskertek élő öröksége”. Ez a könyv alcíme és ezt a gazdag örökséget sikerül átadnia az olvasóknak.

R. P.

Az Elefántház 1920 körül

Fővárosi letelepedésüket készítette elő 1832-ben a felső rakpart 12-es szám alatt létesített Neuschloss fatelepe, amely a későbbi Wahrmann (ma Victor Hugo) utca északi oldalán volt, a déli részen a 10-es szám alattit a család egy másik ága szerezte meg 1859-ben, szintén fatelepe. Fővárosi és dunántúli üzleteik központja Újpesten volt, a mai Árpád út északi részén lévő 8200 négyzetméteres saroktelken. Lakás, raktár, műhely – még istálló is itt volt. 1851-ben Neuschloss Simon lett az újpesti bíró, aki már Pestről telepedik vissza hivatali idejére.

Szabadságharc után a család elhagyta Újpestet, Pest belsejébe költöztek, a Lipótvárosba, a Széchenyi

Vajdahunyadvár kivitelezője

A Neuschloss-cég

utca 14. szám alatti Duna-parti házba, vállalkozásaik szerte a fővárosban megjelentek. Neuschlossék (a család egyes ágai már így írták nevüket, később Nyitraira magyarosítottak) utóbb nemcsak faanyagot szállítottak a házakhoz, hanem építkezési vállalatokat is alapítottak. Károly, Bernát, Ödön és a többiek megbecsült tagjai lettek a főváros társadalmának. Emil építette az 1885-ös országos kiállítás épületének javarészét és az ezredévi kiállításnak több mint 30 épületét, a várbéli királyi palota ácsmunkáit is rábízták.

Nagy szerepe van a Neuschloss (Neuschloss) famíliának a hazai vasúthálózat kifejlesztésében. Őrháztól pályaudvarokig rengeteg vasúti épületet emeltek, az akkor nagyon jelentős Józsefvárosi (akkor Lozonci pályaudvart) is. De nem riadtak meg a komoly földmunkáktól sem: ilyen volt a ferencvárosi Elevátor „pilótázása”, azaz a hatalmas gabonaraktár cölöpjeinek leverése a folyam menti nedves talajba.

Mezőgazdasági épületek, laktanya- és erődépítés (Pesten a József főherceg huszárlaktanya) mellett kiviteleztek a millenniumi kiállítás történelmi épületcsoportját, a Vajdahunyadvár várát is. Itt tüntette ki magát Neuschloss Kornél, aki később az állatkert Főkapuját és Elefántházát tervezte. Az Angyalföldi pályaudvar is a cég munkája, ők töltötték fel a Margitsziget déli részét, 23 hektárral növelve annak területét.

Társvállalataik révén még az első világháborús – nagyrészt fából készült – repülőgépek gyártásában szintén részt vettek. Ők építették Przemysl híres erődjét is.

Részt vesznek a főváros társadalmi életében, tisztse-

geket töltenek a képviselőtestületben, a zsidó hitközségekben (bár a fent említett Kornél már az óbudai református közösség kurátora), mindenütt elismeréssel működve. A család mindig jótékony, szociális érzésű volt. Marcel a szabadkőműves mozgalmon keresztül sokat tett a hajléktalanok menhelyeiért, korabeli adatok szerint a cég munkásai jobb körülmények között, magasabb bérért dolgoztak az akkor szokásosnál. Ödön a Budapesti Kerületi Betegsegélyző Pénztár elnöke és villájának árát végrendeletében 60 munkás számára építendő tudószanatóriumra hagyta.

Mintaképe volt ez a család a kereskedelmi és vállalkozói rátermettség és a polgári erények szerencsés találkozásának.

Róbert Péter

A millenniumi kiállítás Vajdahunyadvára (Képeslap)

Remény és bizalom

Egyháztörténeti kiállítás a Ferencvárosban

• folytatás az első oldalról

dalán fekvő apácázárda, illetve Oltáregyesületi szárny egyházi építészetünk jelentős alkotása.

A kiállítás ezt a két jubiláló témakört mutatja be látogatóinak, szakrális térré alakítva a helytörténeti gyűjtemény egyik kiállítótérét. Ötletes grafikai kivitelezése Hajdú Ágnes és Zalatnay Mária érdeme. A tárlatot a gyűjtemény vezetője, Gön-

cz Ambrus rendezte, munkatársai (Molnár Péter, Winkelmayr Zoltán) közreműködésével.

Egy elegáns kivitelű dobogó foglalja el a terem közepét, melyen így körbejárható formában tekinthetők meg a kiállított katolikus kegytárgyak (miseruhák, gyertyatartók, Krisztus-kereszt, egyházi irodalom, stb.). A terem falai az Örökimádás templom belső világát sugallják, annak belső

Az Oltáregyesület zászlója a kiállításon(1895)

díszítéseit és üveglakainak formavilágát felidézve. Megjegyzésre érdemes, hogy a templom üveglakai Wal-

ther Gida és Róth Miksa üvegfestészetében készültek, pirogránit gótikus mérműveit a pécsi Zsolnay gyárban gyártották. Korabeli fotók, a templom és az egyesület történetét bemutató szövegek váltakoznak a terem falain elhelyezett, digitalizált formában készült posztereken.

Külön is említést érdemel a Budapesti Központi Oltáregyesület 1895-ben készült első zászlója, mellyel még a terem bejárata előtt találkozhatunk. A selyem alapon arany fonallal hímzett zászló közepén az Oltárszentséget láthatjuk.

Múzeumok Majálisa

Bemutakoztak a kerületi gyűjtemények

A hagyományos Múzeumok Majálisa idén is a múzeumi világnaphoz kapcsolódva, május 16–17-én várta látogatóit. A gyönyörű időben sok-sok sátorban az ország minden tájáról közel százhusz múzeum látta vendégül az érdeklődőket.

Az országos múzeumok mellett, több szakmúzeum, tájházak, kiállítóhelyek is ki-települtek a múzeumkertbe. Szlovákiából a galántai és a dunaszerdahelyi múzeum is bemutatkozott. Természetesen a fővárosi helytörténeti gyűjtemények is képviselték magukat. Közös sátorban kiadványaikat, képeslapjaikat kínálták az angalföldi, kispesti, ferencvárosi és újpesti gyűjtemény dolgozói.

A közeli sátrakban önálló programmal, játszóházzal,

kvízjátékkal várta a kicsiket és nagyokat az Óbudai Múzeum, az Erdős Renée Ház és a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény.

Nagy látogatottságnak örvendett a XVIII. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény és Pedagógiai Intézet vándornyomdászok programja és a Fedák Sári életéről készült tárlata.

A vásári hangulatot hazai kézműveseink termékei biztosították. A gyermekszínpadon bábszínház várta a kisebbeket, a történelmi játszótéren sárkánykészítés, pajzsok, álarcok, és más történelmi korokat idéző művek készülhettek. A nagy- színpadon koncertek mellett többek között mentési bemutató is szórakoztatta a nagyérdeműt. Itt került sor az „Év Múzeuma” díj átadására is, melyet az idén a

A XVIII. kerületiek kiállítóterei (Fotó: Szegediné, Nóri)

Petőfi Irodalmi Múzeum és esztergomi Duna Múzeum demelt ki, a „Vendégbarát nyerte el. Múzeum Program” díját az

Szőllősy

Pesthidegkúti szoboravatás

Klebelsberg Kunora emlékezve

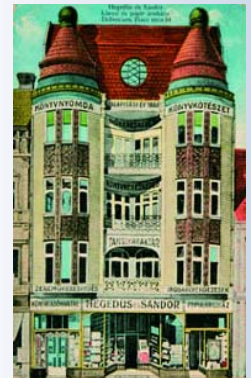
Klebelsberg Kuno mellszobra és alkotója (Búza Barna)

A magyar szobrászok kor-elnöke, Búza Barna közel 100 évesen is vállalta az 1932-ben elhunyt Klebelsberg Kuno kultuszminister szobrának elkészítését. Alkotását június 21-én, Pesthidegkúton leplezték le.

Klebelsberg az 1920-as évek meghatározó kultúrpolitikus, több kormány minisztere, egyetemi tanár, az MTA tagja, a Magyar Történelmi Társulat, az Országos Magyar Gyűjteményegyesület Tanácsának és több,

Üzletportálok Anno

A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumban május 7-től az Üzletportálok anno című időszaki tárlaton a magyar kereskedelem hétköznapjait idézik fel a 19. század közepétől 1945-ig. Az időszaki kiállításon az érdeklődők válogatást láthatnak a múzeum kereskedelmi gyűjteményének jelesebb darabjaiból. Képeslapok, számlafejlécek, korabeli fényképek, árjegyzékek tablóit idézik fel a magyar kereskedelem hétköznapjait. A bemutatóra érkező látogató a képek révén felidézheti a régmúlt boltok hangulatát, megcsodálhatja a már nem létező kirakatok áruit. A kiállítás július 29-ig látogatható.

Forrás: www.mkvm.hu

tudományos és társadalmi egyesületnek elnöke és tisztségviselője volt, akit 1930-ban a Corvin-lánccal is kitüntettek.

Neves szobrászunk egykor neki köszönhette a művészeti főiskola elvégzését (megkezdését), mert 17 évesen engedélyezte számára az érettségi különbözeti vizsgát a főiskolával párhuzamosan.

A hatgyerekes család szegény sarjából így lehetett neves művész. Később a Római Magyar Akadémiát is neki köszönhette Búza Barna.

1933–1945 között Pesthidegkút főutcája (ma Hidegkúti út) Klebelsberg nevét viselte. Itt volt Klebelsberg műemlék villája, mely felújításra vár.

V. L.

Felelős szerkesztő: Gábrriel Tibor
Szerkesztőbizottság:

Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P.Tibor, Sipos András.
Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történelmi Múzeum.
Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság
(1043 Budapest, Berda József u. 48., tel.: 370-0652,
e-mail: bpht@upcmail.hu, internetes változat: www.bpht.hu)
Nyomás: Kolofon Kft., ISSN 1418-4273

Ingyenes lapunk kereskedelmi forgalomba nem kerül, megtalálható a budapesti kerületek múzeumaiban, helytörténeti gyűjteményeiben, Budapest Főváros Levéltárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi fiókjában. A Nemzeti Kulturális Alap, Budapest-Lipótváros és Zuglói önkormányzata támogatásával jelent meg.